

Karşılama: Giriş

Ron Wiener (Birleşik Krallık), Di Adderley (Birleşik Krallık), Kate Kirk (Man Adası) - editörler

İngilizceden çeviren: Mehmet Can Ger

Değişen Dünyada Sosyodrama, 21. yüzyılın başlarında Moreno'nun dünya genelindeki değişimin gerçekleştirilmesine yönelik sayısız yöntemlerinden biri olan sosyodramaya daha fazla odaklanıldığı ve daha fazla ön plana çıkarılmaya çalışıldığı bir girişimdir. Brezilya, Amerika, Kanada, Avustralya, Yunanistan, Romanya, İspanya, İsviçre, Almanya, İsveç, Arjantin, İsrail, Norveç, Finlandiya, İtalya, Portekiz, Rusya ve Britanya Adaları dahil, dünyanın pek çok köşesinden katkılar topladık. Farklı ülkelerde neler olup bittiğini araştıran 37 yazar, grup durumlarını anlama ve bunları değiştirmede kullanılan şaşırtıcı çeşitlilikteki sosyodrama ve eylem yöntemlerini gösterdi.

GENEL BİLGİLER

Kitap, genel olarak, dört kısma ayrılmıştır. *Peki Sosyodrama Nedir?* başlıklı 1. Kısım kapsamında, sosyodrama uygulamasını açık bir şekilde betimlemekle birlikte, farklı kuramsal bakış açılarını ve örnekleri geniş kapsamlı bölümlerle açıklıyoruz. *Kültürlerarası Çalışmada Sosyodrama* başlıklı 2. Kısım kapsamında; uygulayıcılar, özellikle “öteki”, “düşman” ve “bize benzemeyenler” konularında anlayış (ve bağlantılandırma) geliştirilmesi ve çatışmaların hafifletilmesinde dünyanın dört bir yanındaki uluslararası çalışmalarda kullandıkları yöntemlere ilişkin örnekler sunuyorlar. *Kurumlarda Sosyodrama* başlıklı 3. Kısım kapsamında; yönetim ve liderlik veya takım oluşturma eğitimi gibi kurumsal eğitim ve danışmanlık bağlamlarında ağırlıklı odak noktası sosyodramatisttir. Son olarak, *Eğitimde ve Öğretimde Sosyodrama* başlıklı 4. Kısım kapsamında; sosyodramanın, okul, üniversite ve diğer mesleki eğitim bağlamlarında kullanım alanına ilişkin birtakım örnekler ön plana çıkıyor.

Bu bölümlendirme ile çeşitli katılımcıların öne çıkarmak istedikleri ana temalar yansıtılmakla birlikte, sizin de okuyacağınız alt bölümlerin birçoğunda birden fazla alana değiniliyor ve bunların birkaçı da yazarın kendi coğrafi

bölgesinde sosyodramanın gelişimine ilişkin genel bilgiler ile başlıyor.

Son bölümümüzde, MPV/SAM (Sosyodrama ve Eylem Yöntemleri Eğitimi) ile Birleşik Krallık'taki sosyodrama tarihinin yanı sıra editörlerimizin ilham aldığı ve bu kitabın geliştirilmesini şekillendiren bağlam vurgulanıyor.

Psikodramanın nerede sona erip sosyodramanın nerede başladığı çok fazla tartışılır. Bunların, ayrı unsurlar olarak mı, yoksa, aynı sürecin parçaları olarak mı değerlendirilmeleri gerekir? Kitabın ilk kısmında ağırlıklı olarak bu tartışma yer alıyor. Tartışma kısmen de ülkelerdeki farklı eğitim düzenlerinden kaynaklanır. Avrupa ve Kuzey Amerika'nın çoğu, psikodramayı ve sosyodramayı birbirinden ayırırken; Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Amerika ve belirli Güney Avrupa ülkeleri, bu iki yöntemi, aynı kökenden gelen, eşit derecede önemli ve tamamlayıcı uzmanlık alanları olarak görürler ve bu da, eğitimlerini nasıl düzenlediklerine yansıtılır. Dramaterapi yöntembilimleri, Boal'in forumu ve Fox'un pleybek tiyatrosu da dahil olmak üzere, dramanın bir değişim alanı olarak kullanıldığı geniş yelpazede sosyodrama nerede durmaktadır? Ek olarak, "eylem yöntemleri" terimi, hem psikodramada hem sosyodramada ortak olarak kullanılan birçok tekniği –eşleme, heykelleştirme, rol değiştirme, vb.– kapsar. "Eylem yöntemleri" terimi, birçoğu, kendiliğindenlik ve yaratıcılık gibi temel Moreno ideallerini somutlaştırmakla birlikte, genellikle Moreno veya tekniklerin nereden geldikleri hakkında öznel bilgisi olmayan eğitimciler ve grup kolaylaştırıcıları tarafından deneyime dayalı öğrenme yöntemlerinin tümünü içeren bir terim olarak kullanılıyor. Daha da önemlisi bu kişiler, bu tür yöntemlerin uygulanmasında, özellikle de yeterli bir ısınma sonrası oynanan kritik bir rol için eğitim almamışlardır; bu nedenle, "rol oynama"ları istendiğinde, birçok grupta korku dolu bir tepki uyanır.

Son yıllarda düzenlenen üç uluslararası sosyodrama konferansı (2007 yılında Lizbon, 2009 yılında Stocholm ve Helsinki ve 2010 yılında Patagonya, Arjantin) bize sosyodramanın geleceği hakkında bir fikir vermektedir. Bir sonraki konferans, 2013 yılında, Iseo, İtalya'da gerçekleşecektir.

Sosyodrama, Moreno bu konuda nispeten daha az yazdığı için bazı bakımlardan şanslıdır. Pek çok eğitim okulu, tam da söz konusu bu "doğru yol"un ne olduğu konusunda hemfikir olmasa da, bunun tam olarak nasıl yapıldığı ile ilgili derinde kökleşmiş "doğru" yol ilkeleri ile psikodramanın önemli bir kısmının "kültürel koruma" alanı hâline geldiği söylenebilir. Okuyacağınız üzere sosyodrama, birçok farklı yorum ve yaklaşımı bir araya getirmiştir ve belki de bu alanda deneme yapma özgürlüğünün daha fazla olduğu söylenebilir.

1. Kısım: Peki Sosyodrama Nedir? Kuram ve Uygulama

Avustralyalı bir sosyodramatist, Yeni Güney Galler’de psikodrama eğitim müdürü ve kurumsal bir kolaylaştırıcı ve danışman Rollo Browne ile başlayalım. Browne sosyodramayı çok basit bir şekilde bizi bireysel ve toplu olarak etkileyen sosyal sistemlerin ve güçlerin derinlemesine anlaşılmasını sağlayan bir öğrenme yöntemi olarak tanımlıyor. Avustralya’da sosyodramanın gelişimini açıkladıktan sonra, kurumsal ekip gelişiminde kendi çalışmalarından bir örnek vermeden önce, tipik bir sosyodramanın aşamalarını ana hatlarıyla anlatıyor. Browne, gerek protagonist (baş oyuncu), gerekse grup odaklı sosyodramalar olabileceğine şiddetle inanır; bağlayıcı unsur kaçınılmaz olarak araştırılan sorunların hem kişisel hem de sosyal yönlerine dönük paralel bir ısınmadır. Bu bölümün ardından, Ron Wiener’den, Avrupa’da bulunan pek çok atölyedeki psikodramatistten ve kurumsal danışmandan oluşan bir grup katılımcı ile yönettiği baş oyuncu odaklı kısa bir sosyodrama örneği yer alıyor. Ron, Birleşik Krallık’ta kıdemli sosyodrama eğitmeni ve *Creative Training: Sociodrama and Team-building (Yaratıcı Eğitim: Sosyodrama ve Ekip Oluşturma, Wiener, 1997)* adlı kitabın yazarıdır.

Browne’in yaklaşımı, psikodramatik ve sosyodramatik sahnelemeler arasındaki sınırların netleştirilmesinin önemini vurgulayan, *Sociodrama: Who’s in Your Shoes? (Sosyodrama: Pabuçlarındaki Kim?, Sternberg ve Garcia, 2000)* kitabının ana metninin eş yazarı Nina Garcia’nın yaklaşımı ile tezat oluşturuyor. Garcia, sosyodramanın öncelikli ilgi alanının insanların oynadıkları toplu roller olduğu şeklindeki derin görüşünü ifade ediyor. Ayrıca, bir sosyodramanın farklı aşamalarını ve bir yöneticinin kullanabileceği çeşitli teknikleri de açıklıyor. Onun bölümünü Bükreş’te kendisine ait eğitim danışmanlığı firmasının genel müdürlüğünü yapan Irina Ştefănescu’nun hazırladığı ve sosyodramatistin bir oturuma nasıl yaklaşabileceğini gösteren “zihin haritası” takip ediyor.

Pek çok önemli psikodrama metninin ünlü yazarı ve en son olarak da, *Interactive and Improvisational Drama (Etkileşimli ve Doğaçlama Drama, Blatner, 2007)* kitabının editörü Adam Blatner, bölümüne başlarken, diğer yazarlar tarafından da irdelenen ve sosyodramanın, psikodramanın neden yoksul bir kuzeni olduğu konusunu kendi görüşü doğrultusunda açıklıyor. Blatner, sosyodrama ile psikodrama arasındaki farklılıkları gözden geçiriyor ve sonrasında, roller, güvenlik ve eşleme tekniği de olmak üzere, sosyodrama oturumlarının farklı yönlerinden bahsediyor. Sosyodrama ile aksiyodrama,

rol eğitimi, bibliyodrama ve dramaterapi gibi ilintili yöntemler arasındaki bağlantıları inceliyor. Bölümü, sosyodramanın, bizleri çevreleyen kültürel değişikliklerdeki yerini gözden geçirerek sonuçlanıyor.

3. Uluslararası Sosyodrama Konferansı'na (Arjantin, 2010) ev sahipliği yapanlardan Arjantinli Monica Zuretti, psikodramatik ve sosyodramatik kavramlarını, kendi sosyodrama görüş ve yönteminde bir araya getiriyor. Bunu, 2. Uluslararası Sosyodrama Konferansı'ndaki bir atölyeden örnek sahneler kullanarak (sonrasında, güncel küresel zorluklar açısından daha ayrıntılı olarak incelenen) ve Moreno'nun geniş kozmik vizyonu ve psikosomatik rollerin gelişiminin beş aşaması yönünden de araştırıyor.

Şu anda İngiltere'de yaşayan Macar asıllı klinik psikodramatist Zoli Figusch, Brezilya'da birkaç yıl geçirmiştir. O psikodrama ve sosyodramanın Güney Amerika'daki kullanımını araştırmış, çalışmalarıyla pek çok makalenin İngilizceye çevrilmesinde paha biçilmez katkıları olmuştur (Figusch, 2005 ve 2009). Zoli, sosyodramanın Brezilya'daki gelişimini ele aldığı sunumunda, pek çok önemli çağdaş uygulayıcıya atıfta bulunuyor ve onların bilgilerinden yararlanıyor. Bu bölümde daha sonra ele alınacak ve özellikle ilgi çekebilecek bir husus da, Álvarez Valcarce (İspanya) ve Baratti & de Marino'nun (İtalya) toplumsal sosyodrama ve sosyatri (kişilerarası ilişkilerin ve sosyal sistemlerin tedavisi) çalışmalarıdır. Latin toplumlarının böylesine başarılı toplumsal katılımlarını teşvik eden hangisi faktörlerdir? Kültürel, politik, ekonomik etmenlerden hangisi daha önemlidir?

Madrid Psikodrama Çalışma Grubu'nun başkanı Pablo Álvarez Valcarce'nin, bakış açısı farklıdır. Sosyodramaların, Moreno'nun da yazıları doğrultusunda, iyi yapılandırılmış bir grupta gerçekleşmesi gerektiğini savunur. Bağlamin, grup psikoterapisi, aile sosyodraması, topluluk sosyodraması veya halk sosyopsikodraması olup olmadığına bağlı olarak, rol kavramıyla nasıl çalışabileceğimizi farklı bir şekilde açıklıyor. Herhangi bir topluluk sosyodraması ve takım koçluğunda sosyodramanın kullanımını ayrıntılı bir şekilde anlatıyor. Bu bölümü Ron Wiener'in Romanya'da düzenlediği bir atölye çalışmasından sosyodramaya ve kendiliğindenlik tiyatrosuna ilişkin diğer bir kısa makalesi izliyor.

Burmeister & Navarro ve Gasseau'ya ait bölümlerde mitlerle ilgili çalışmalar açıklanıyor. İspanya'daki Moreno Merkezi'nden Burmeister ve Navarro, sosyodramanın gruplararası çatışmalarda rol analizi yöntemini kullanarak, birey ve toplum arasında arabuluculuk yapılmasını mümkün kılmayla

ilgisi olduğu görüşünü başlangıç noktası olarak alıyorlar. Uyuşmazlıkların çözümünde Gasseau gibi “üçüncü yer”in önemi üzerine yazıyorlar. Yine Burmeister ve Navarro, Gasseau’nun arketipleri kullanmasına benzer şekilde, üçüncü alanda çalışırken mitlerin önemine dikkat çekiyor, kendi atölyelerinin tipik ana hatlarını açıklıyorlar.

Maurizio Gasseau (IAGP Psikodrama Bölümü Başkanı), Jung’un derinlik psikolojisi çalışmasını ve bunun, bir modeli de verilen imgesel sosyodramanın gelişimine nasıl yol açtığını dile getiriyor. Bölüm, arketipsel imgelem sosyodraması olgu örneklerinin ve yine, bir çatışmanın imgeler ile çalışılması yoluyla dönüştürülebileceği bir üçüncü alanın bulunmasının önemini incelenmesiyle ilerliyor.

İtalyan psikodramatist ve kurumsal danışman Chiara Baratti ile Brezilya ve Arjantin’de eğitim görmüş, halihazırda İtalya’da yaşayıp çalışan ve sosyopsikodrama alanında oldukça aktif olan Chiara Palazzo de Marino, kitabımızın 1. Kısımını birlikte bitiriyorlar. Makaleleri, sosyal ve kültürel meselelerin anlaşılması ve dönüştürülmesinde bir araç olarak sosyodramanın önemini inceliyor ve bunu bir İtalyan şehrindeki sosyodramatik bir girişimin kayıtlarını açıklayarak gösteriyor. Psicodramma Classico’ya (Klasik Psikodrama) İtalya Moreno Psikodramatistler Derneği’nin bu değerlendirme makalesini (İngilizce dilinde) mevcut hâliyle kullanmamız konusunda verdikleri cömert izinleri için teşekkür ediyoruz.

2. Kısım: Kültürlerarası Çalışmada Sosyodrama

2. Kısım, İngiliz sosyodramatist ve psikiyatri hemşiresi Chris Andrews tarafından Belgrad’da gerçekleştirilen ve katılımcıların son Balkan Savaşları’nda yaşadıklarıyla ilgili duyguların bir kısmını paylaştıkları bir sosyodrama çalışmasının, hüzünlü bir anlatımı ile başlıyor.

50 yıldan uzun bir süredir öğretmenlik ve uygulayıcılık yapan, aynı zamanda 2010 yılında *Healing Collective Trauma using Sociodrama and Drama Therapy (Sosyodrama ve Dramaterapi Yoluyla Kolektif Travmanın İyileştirilmesi)* adlı kitabın editörü olan Amerikalı Eva Leveton, yerli Amerikalılar gibi farklı kültürlerde ve Çin gibi farklı ülkelerde nasıl çalıştığını açıklıyor. Ayrıca Herb Propper’ın Bangladeş’teki çalışmalarına ve orada geliştirdiği tüm grubu rolde tutmaya (role-holding) atıfta bulunuyor.

Marcia Karp’ın hüzünlü bölümü Atina’da bugünkü Yunan ekonomik, sos-

yal ve politik kriz üzerine bir sosyodrama tanımlarken, çalışmalarını etkileyen farklı sesleri de araştırıyor. Marcia, uzun yıllara dayanan deneyiminin ve uluslararası ağının derinliğini ve genişliğini yazısına taşıyor.

Leveton'un da belirttiği gibi, Bangladeş'te uzun süredir devam eden sosyodrama eğitim programına; canlı gazete tekniklerinin ve "boş sandalye sosyodramasının" geliştirilmesi ve son derece önemli olan kullanımı dahil olmak üzere, kendi genel bakışını sunan Herb Propper'a geri dönüyoruz.

Her ikisi de psikodrama/sosyodrama eğitimcisi olan İsveçli Monica Westberg ve Norveçli Borge Kristoffersen, dünyanın farklı savaş bölgelerinden gençlerle çatışma yönetimi üzerine yapılan bir kursu anlatıyorlar. Sonrasında yine her ikisi de terapist, eğitmen ve süpervizör olan İsrail'den Yaacov Naor ve Almanya'dan Hilde Gött soykırımdan kurtulanlarla yaptıkları çalışmalarda kullandıkları sosyodramatik ritüelleri özetliyorlar. İsveç'ten Judith Teszáry, İsrailli Arap ve İsrailli Yahudi gençlerle gerçekleştirilen ve iki grup arasındaki anlayışı ve empatiyi teşvik etmiş, geliştirmiş ve iyileştirmiş bir atölye çalışmasını anlatmadan önce; eski Yugoslavya'dan gelen mültecilerle yapılan bir çalışmadan hareketle, yansıtıcı özdeşimin bir düşman yaratmada nasıl kullanılabileceğini araştırıyor. Judith, Avrupa Psikodrama Eğitim Örgütleri Federasyonu FEPTO'nun kurucu üyesi ve eski başkanıdır.

2. Kısım, Ron Wiener'in, sosyodrama eğitimi için bir sözleşme ile Çin'e gerçekleştirdiği ilk seyahatini anlattığı ilave bir katkı ile sona eriyor.

3. Kısım: Kurumlarda Sosyodrama

3. Kısım, *The Action Manual (Eylem Kılavuzu, White, 2002)* adlı kitabın yazarı Kanadalı Liz White ile açılıyor. White yazısında, bir çalışan ve bir danışan arasındaki bir olayın sonuçlarıyla ilgili olarak bir ergen topluluğundaki personel ekibiyle yapılan sosyodramatik bir müdahaleyi anlatıyor. Halen Norveç'te yaşayan kurumsal danışman ve pleybek tiyatro uygulayıcısı İsveçli Jan Platander, bir şirket eğitimi oturumunda yeni bir sosyodramatik alıştırmaya başlama girişiminden çıkardığı dersi tartışıyor ve hem başarılarımızdan hem de işlerin umduğumuzdan daha az iyi gittiği zamanlarda üzerine sürekli kafa yormaktan öğreneceğimiz - "yansıtıcı uygulayıcı" eylem kültürünün gerçek bir örneğini canlandırıyor. Daha sonra Irina Ştefănescu bir ilaç firması için tasarlanan güzel düşünülmüş yaratıcı bir eğitim alıştırmasını detaylandırıyor.

Marjut Partanen-Hertell, sosyodramayı çevresel bağlamda kullanarak yaptığı çalışmaların ayrıntılı açıklamalarını veriyor. Bölüm, ülkesi Finlandiya’da sosyodramanın nasıl geliştiğinin hikâyesiyle başlıyor ve sosyodramanın, çevre alanında çalışmak için bir araç olarak nasıl kullanılacağına dair önerilerle bitiyor: Marjut, Finlandiya Çevre Enstitüsü’nde kıdemli bir koordinatör olduğundan, çalışma alanında sosyodramadan yararlanma konusunda iyi bir konumdadır.

Tiyatro yönetmeni, uluslararası kolaylaştırıcı, eğitmen ve koç olan Valerie Monti Holland bir dizi Avrupa sempozyumunda, seks işçileri tartışmasındaki karşıt duruşları araştırmak için eylem yöntemlerini nasıl kullandığını anlatıyor.

Sosyodramatist ve uluslararası kurumsal danışman olan Rus Irina Popova (Ирина Попова), modern Rusya’daki şirketlerle yaptığı değişim yönetimi ve stratejik planlama çalışmalarında sosyodrama ve eylem yöntemlerini nasıl kullandığını anlatıyor.

Yine Ron Wiener, kamu ve gönüllü sektör kuruluşlarındaki uzun yıllara yayılan deneyimlerine dayanarak yazdığı “Bir Takım Kurma Rehberi” adlı bölümle bu kısmı sonlandırıyor. Rehber zorlu bir meydan okuma esnasında nelerin gelişebileceğine yönelik gerçek bir adım adım “nasıl yapılır” yaklaşımı olma özelliği taşıyor.

4. Kısım: Eğitimde ve Öğretimde Sosyodrama

Atina’da yaşayan psikodramatist, grup kolaylaştırıcısı ve yazar Dr. Smaroula Pandelis (Σμαρούλα Παυτελή), bu kısma bir Yunan üniversitesinde liderlik ve duygusal zekâ öğretiminde sosyodrama ve eylem yöntemlerinin nasıl kullanıldığını anlatarak başlıyor. Katı şekilde “korunmuş” bir sistemde, en basit eylem değişiklikleri bile oldukça devrimci olabilirler.

Bu kısmın ikinci bölümünde Portekiz deneyimi ele alınıyor. Bu bölüm, 2007 yılında Lizbon’daki 1. Uluslararası Sosyodrama Konferansı’nın teşvikçisi ve ev sahibi Manuela Maciel’den kısa bir genel bakış ile başlıyor. Maciel, Portekiz Psikodrama Topluluğu’nda (Sociedade Portuguesa Psicodrama-SPP) sosyodrama öğrencilerine ve uygulayıcılarına kendini adanmış bir eğitmen ve süpervizördür. Bölümün geri kalanı diğer sosyodramatistler tarafından hazırlanan üç rapordan oluşuyor:

- Maria Margarida Barros, ailelerle, çocuklarla ve insani gelişim eğitiminde sosyodramayı nasıl kullandığını anlatıyor;

- Ant3nio Nabias ve Ricardo Rodrigues, generlerle çalışırken sosyodramayı nasıl kullandıklarını anlatıyorlar;
- Luzia Lima-Rodrigues, sosyodramayı 3ğretmen eēitiminde kullanılan bir araç olarak açıklıyor.

Rosalie Minkin, 30 yılı aşkın bir suredir sosyodrama y3nteminin güvenilir bir uygulayıcısıdır ve geniş deneyimleri hakkında birçok makale kaleme almıştır. 14-15 yaş grubuna y3nelik sosyal bilgiler dersinde sosyodrama kullanımını aktarırken, II. Dünya Savaşı sırasında İngiltere'nin bombalanmasını araştırıyor.

Hem okul hem de niversite baēlamında çalışan bir psikodramatist ve sosyodramatist olan Almanya'dan Thomas Wittinger, sosyodramanın ülkesindeki durumuna genel bir bakışla başlıyor ve ařaēıdaki  3rneēi ele alıyor.

- Toplu rol deēiřtirmenin kullanımı;
- Okullarda şiddeti 3nlemede sosyodramanın kullanımı;
- Sosyodramanın okul derslerini hayata geirmedeki rolü.

Kate Kirk, Man Adası'nda danışman ve ocuk ve ergen psikodrama psikoterapistidir. O psikodramatistlerin son derece "klinik" odaklı eēitimlerinin, klinisyenlerin danışanlarla yaptıkları çalışmalar üzerinde etkisi olabilecek sosyodramanın daha geniş y3ntemlerini kolayca araştırma olasılıēını düşürüp dřrmediēi üzerine kafa yoruyor. Bu baēlamda kendi düşüncesine meydan okumak için psikodrama araştırma çalışmasına dayanan bir eēitim at3lyesi 3rneēini kullanıyor.

Birleşik Krallık'ın sosyodrama eēitim okulu MPV/SAM'ın eē y3neticisi Di Adderley, Romanya'daki bir MPV/SAM eēitim at3lyesinin bir kısmını anlatıyor ve Birleşik Krallık'ın kısa bir sosyodrama tarihiyle kitabı sona erdiriyor.

oēu yazar daha ileri okumalar için kendi kaynaklar b3lmlerini eklediēinden, kitabın sonuna b3lmlere g3re bir konu ve anahtar kelime dizini koyduk.

İnternetin, cep telefonlarının, Twitter, Google, Wikipedia ve Facebook gibi sitelerin insan etkileşimi ve bilgi ediniminde giderek daha fazla yeēlenen y3ntemler olduēu, herkesin herkese ve herhangi bir Őey hakkındaki bilgiye anında eriřebildiēi bir dünyada baēlam sıklıkla unutulup gitmektedir. Sosyal medya aēında, sosyometri "sosyal aē analizi" h3line geldi ve Facebook, LinkedIn ve çok sayıda çıkar grubunun sohbet odaları gibi web siteleri aracılıēıyla sanal sosyal atomlar yaratıldı. Dünya genelinde birbirine anında erişim olanakları sayesinde kuramsal olarak belki de artan Şekilde her Őeyi bile-

bilsek de, gerçekte giderek az ve daha da az anlayabildiğimiz bir durum söz konusu olabilir. Sosyodrama, olayları ve bunları algılama çeşitliliğinin anlaşılabilirliği, analiz edilebileceği ve değiştirilebileceği bir çerçeve sağlamanın önemli bir yoludur.

Keyfini çıkarın!

Ron, Di ve Kate

KAYNAKLAR

- Blatner, A. (D. J. Wiener ile yay. haz., 2007) *Interactive and improvisational drama: varieties of applied theatre and performance*, Lincoln, NE: iUniverse
- Figusch, Z. (2005) *Sambadrama - The Arena of Brazilian Psychodrama*, Londra ve Philadelphia: Jessica Kingsley
- Figusch, Z. (2009) *From One-to-one Psychodrama to Large Group Socio-Psychodrama*, www.lulu.com adresinden ulaşabilirsiniz.
- Leveton, E. (yay. haz., 2010) *Healing Collective Trauma using Sociodrama and Drama Therapy*, New York: Springer Publishing Company.
- Sternberg, P. & Garcia, A. (2000) *Sociodrama: Who's in Your Shoes?*, 2. baskı. Westport, Connecticut: Praeger
- White, Liz (2003) *The Action Manual: Techniques for Enlivening Group Process and Individual Counselling*, Kendi yayını, Toronto. www.lizwhiteinaction.com adresinden ulaşabilirsiniz.
- Wiener, Ron (1997) *Creative Training: Sociodrama and Team Building*, Jessica Kingsley Publishers: Londra.